

Complexnummer: 529112

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Stelpboerderij Uilsmahorn

Aantal complexonderdelen

3

Monumentnummers van complexonderdelen

528045, 529113, 529114

Woonplaats

Holwerd

Gemeente

Noardeast-Fryslân

Provincie

Fryslân

Locatie van het hoofdoject

Ternaarderdyk 17, 9151 AD te Holwerd

Complexomschrijving

Complexomschrijving

Inleiding

Friese STELPBOERDERIJ UILSMAHORN met aangebouwde BIJSCHUUR (lytshûs) en jonger aangebouwd BUSSENHOK, contemporaine TUIN met SINGEL en betonnen VOETGANGERSBRUG, karakteristiek gelegen aan de voet van de oude zeedijk in het gehucht Drieboerehuizen tussen Holwerd en Ternaard. Friese stelpboerderij (stjelp) uit 1911 in verzorgde Overgangsstijl. Voor ontwerp en bestek tekenden de Gebr. J. en J.W. Booijsma te Metslawier. De tuinaanleg, eveneens uit 1911, is van de hand van L.S. Edema uit Dokkum. Opdrachtgever was D.O. Hiddema te Holwerd. Bestek, bouwtekening en tuinontwerp zijn bewaard gebleven. De naam Uilsmahorn herinnert aan het vroegere buurtschap Uilsmahorn. Op de plaats van de huidige boerderij - gebouwd als gemengd bedrijf met de nadruk op akkerbouw, maar thans geheel als akkerbouwbedrijf in gebruik (pootaardappelteelt) - hebben verschillende voorgangers bestaan. Bij de bouw van de huidige boerderij is afbraakmateriaal van de vroeg-18de-eeuwse voorganger gebruikt: binten, stenen, deuren, tegels, putten e.d. Als bijzonderheid zij vermeld dat op de zolder boven het woongedeelte van de boerderij nog een schuilplaats voor Joodse onderduikers bewaard is gebleven (periode 1940-1945). De bouw van Uilsmahorn is hier en daar afwijkend van de tekening uitgevoerd. Zo zouden volgens overlevering aan de voorzijde T-vensters in plaats van H-vensters zijn aangebracht. Omstreeks 1925-1935 hebben enkele verbouwingen aan de boerderij plaats gevonden: verplaatsing privaat, nieuwe schouwen en aanbouw bussenhok. Uit die periode dateert ook de betonnen voetgangersbrug. In 1999 is het interieur op onderdelen aangepast aan moderne bewoning; een bescheiden deel van het bedrijfsgebouw is toen bij de woonfunctie getrokken. Ook is

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

omstreeks die tijd het westelijke deel van de tuin heringericht. In 2003 werd Uilsmahorn verkozen tot Fryske Pleats van it Jier 2003. Ter herinnering daaraan werd een steentje in de achtergevel ingemetseld.

Waardering

De Friese STELPBOERDERIJ uit 1911 met aangebouwde BIJSCHUUR (lytshûs), aangebouwd (jonger) BUSSENHOK, contemporaine TUIN met SINGEL en betonnen VOETGANGERSBRUG van algemeen cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- vanwege de ouderdom en de bouw- en gebruiksgeschiedenis;
- vanwege het kenmerkende materiaalgebruik;
- vanwege de sobere maar verzorgde vormgeving en ornamentiek;
- vanwege de herkenbaarheid en de redelijke mate van gaafheid van ex- en interieur van zowel boerderij als bijschuur;
- vanwege de aanwezigheid (in hoofd- en bijgebouw) van waardevolle interieuronderdelen;
- vanwege de aanwezigheid in het woongedeelte van de boerderij van een schuilplaats uit de periode 1940-1945;
- vanwege de aanwezigheid van een contemporaine tuinaanleg waarin opgenomen een oudere deels vergraven singel;
- als herkenbare schakel in de ontwikkeling van de Friese boerderijbouw;
- vanwege de monumentale verschijningsvorm in relatie tot de karakteristieke ligging aan de oude dijk tussen Holwerd en Ternaard;
- vanwege de natuurlijke verweving met het omringende grootse landschap.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 528045

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 maart 2005
Kadaster deel/nr	82656/184

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Holwerd	Noardeast-Fryslân	Fryslân

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Holwerd	E			1099
Holwerd	E			1100

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 1: Friese STELPBOERDERIJ met aangebouwde BIJSCHUUR.

Boerderij uit 1911 met aangebouwde bijschuur naar ontwerp van Gebr. J. en J.W. Booijenga te Metslawier en jonger aangebouwd BUSSENHOK. Het geheel opgetrokken uit bruinrode machinale baksteen (gesneden en platvolle kalkmortelvoeg) met siermetselwerk in rode en gele baksteen, banden in (geschilderde) kunstzandsteen en gedekt door een hoog opgaand met pannen en riet gedekt schilddak met (vernieuwd) uilenbord met gesneden makelaar en windwijzer aan achterzijde. Op het voorschild blauwgeglazuurde Friese pannen; op een klein deel der zijschilden en onderlangs het rietdak blauwgeglazuurde Hollandse pannen; topschoorsteen met bord; geprofileerde lijstgoot aan voorzijde; de overige goten eenvoudig uitgevoerd.

WOONGEDEELTE EXTERIEUR. De voorgevel symmetrisch ingedeeld: centraal even uitgemetseld middenrisaliet met aardig bewerkte kajuit met vleugels, sierspant en pironen; beganegronds dubbele houten deuren (die geen functie hebben als toegangsdeur en ook nooit hebben gehad) met glas en gietijzeren deurroosters; stoepplaat van granito; aan weerszijden twee H-vensters onder rondbogen; geknippte loodslabben. In de rechterzijgevel H-raam, stichtingssteentje met opschrift: De eerste steen gelegd door Anna en Maaïke D. Hiddema 18 juni 1911, deur (oorspronkelijk dubbel) waarvoor stoep van granito; twee H-vensters onder rondbogen; trommelvelden met kleurig siermetselwerk; in de bekroning ter hoogte van de even uitgemetselde keuken het opschrift ANNO UILSMAHORN 19 + 11. In de linkerzijgevel twee H-vensters. Alle ramen met granito dorpels.

WOONGEDEELTE INTERIEUR. In het interieur zijn ondermeer van belang: de gang met gestukadoorde geprofileerde doorgang en het oorspronkelijke (thans aan het zicht onttrokken) plafond met sjabloonschilderingen op asbest; de beide woonkamers en de onderkelderde opkamer daar tussen, de suitedeuren en de paneeldeuren. Op de zolder (met jufferkap) bevinden zich nog enkele (getoogde) paneeldeuren afkomstig uit de oude boerderij, een kamertje met bedstee, de onderduikruimte en een houten droogrek.

BEDRIJFSGEDEELTE EXTERIEUR. De rechterzijgevel (deur en raam niet origineel) is voorzien van een reeks licht getoogde stalramen;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 29 juni 2024

aan het uiteinde aangebouwd plat afgedekt jonger BUSSENHOK met deur, bij het bedrijfsgedeelte passende raamdetaillering en goot op klosjes. In de ten dele herstelde achtergevel onder meer één klein en twee hoge stalramen; alle licht getoogd en met ijzeren verdeling; hoge dubbele schuurdeuren. In de linkerzijgevel royale stalramen in bijpassende trant, eveneens met ijzeren profilering; staldeuren. De gevels verlevendigd door siermetselwerk in gele baksteen.

BEDRIJFSGEDEELTE INTERIEUR. Hier zijn onder meer van belang: de nog herkenbare hoofdindeling en het in 1911 grotendeels hergebruikte zeer zware dekbalkgebint met getrokken telmerken en stijlen op klippen van afbraaksteen.

BIJSCHUUR (lytshûs). De aangebouwde bijschuur (waarvan de oorspronkelijke indeling niet meer aanwezig is) is, evenals de boerderij opgetrokken uit bruinrode baksteen en gedekt door een met blauwe Hollandse pannen belegd schilddak met vernieuwde uilenborden met makelaar aan voor- en achterzijde. In de voorgevel twee royale stalramen; in de linkerzijgevel twee staldeuren; in de achtergevel twee stel dubbele staldeuren en een groot en een klein stalraam; de ramen licht getoogd en met ijzeren profilering. De gevels verlevendigd door siermetselwerk in gele baksteen.

Waardering

De Friese STELPBOERDERIJ uit 1911 met aangebouwde BIJSCHUUR (lytshûs) en jonger aangebouwd BUSSENHOK is van algemeen cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:

- vanwege de ouderdom en de bouw- en gebruiksgeschiedenis;
- vanwege het kenmerkende materiaalgebruik;
- vanwege de sobere maar verzorgde vormgeving en ornamentiek;
- vanwege de herkenbaarheid en de redelijke mate van gaafheid van ex- en interieur;
- vanwege de aanwezigheid van een vrijwel gave plattegrond van het woongedeelte;
- vanwege de aanwezigheid van waardevolle interieuronderdelen;
- vanwege de aanwezigheid van een schuilplaats uit de periode 1940-1945;
- als herkenbare schakel in de ontwikkeling van de Friese boerderijbouw;
- vanwege de monumentale verschijningsvorm in relatie tot de karakteristieke ligging aan de dijk tussen Holwerd en Ternaard;
- vanwege de natuurlijke verweving met het omringende grootse landschap.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Boerderij (M)

Functie

Boerderij(M1)

Monumentnummer*: 529113

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 maart 2005
Kadaster deel/nr	82688/193

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Holwerd	Noardeast-Fryslân	Fryslân

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Holwerd	E			1099
Holwerd	E			1100

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 2: TUIN EN SINGEL.

Boerderij en bijschuur zijn gedeeltelijk door (restanten van) een oudere singel omgeven. Het deel van de singel aan de wegzijde is sierlijk vergraven en opgenomen in een vroeg-20ste-eeuws tuinontwerp. In het glooiende gazon liggen, binnen een slingerend padenbeloop, bloemperken van verschillende afmeting en vorm. Links voor de boerderij staat een monumentale iep (ziek). Langs de singel aan de oostzijde bomen, o.a. essen en linden. De oorspronkelijk aanleg uit 1911, van de hand van L.S. Edema, Aanlegger van Tuinen te Dokkum, omvat het terrein rondom het woongedeelte. Blijkens de bewaard gebleven ontwerp-tekening waren in het aan de voorzijde naar het water aflopende gazon sierlijke bloemperken van verschillende maat en vorm opgenomen, onderling verbonden door een slingerpad verbonden. In de oksel tussen lytshûs en boerderij, tegen de singel aan - daar waar nu de boomgaard met nog één enkele hoogstamvruchtboom ligt - lag een aanplant van vermoedelijk heesters en struiken. Ook aan de rechterkant, daar waar nu een recente siertuin in bijpassende trant ligt, lag oorspronkelijk een aanplant van vermoedelijk heesters en struiken. De hoeken van het huis waren afgerond met grasperken, 'wangen' om de slingerende lijn van de paden mogelijk te maken en te benadrukken. Ondanks de wijzigingen, die verband houden met het vereenvoudigen van het onderhoud en tot verschraling van het ontwerp hebben geleid, weerspiegelt de huidige aanleg nog het karakter van het oorspronkelijke ontwerp. Over het door Edema toegepaste oorspronkelijke assortiment aan planten, heesters en struiken en over de verharding van de paden zijn geen exacte gegevens bekend.

Waardering

De TUIN uit 1911 waarin opgenomen de ten dele vergraven oudere SINGEL is van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als nog herkenbare tuin van jonger datum in de traditie van de laat-19de-eeuwse slingertuin;
- vanwege de esthetische relatie met de bijbehorende boerderij;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- als aardig en in Friesland schaars voorkomend voorbeeld van een sobere maar verzorgde vroeg-20ste-eeuwse tuin bij een monumentale boerderij.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Tuin

Monumentnummer*: 529114

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	21 maart 2005
Kadaster deel/nr	82688/157

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*		
Holwerd	Noardeast-Fryslân	Fryslân		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Holwerd	E			1082
Holwerd	E			1100

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 3: VOETGANGERSBRUG.

Voorerf en voortuin zijn vanaf de Ternaarderweg toegankelijk via een (thans niet meer in gebruik zijnde) voetgangersbrug van gewapend beton, bestaande uit een brugdek en een borstwering in de vorm van betonnen paaltjes verbonden door ijzeren stangen. De brug dateert van omstreeks 1930. De huidige toegang tot het erf loopt via de weg rechts van de boerderij (Witmonnikswei).

Waardering

De VOETGANGERSBRUG is van algemeen belang:

- vanwege de functionele relatie met boerderij en voorerf;
- vanwege het materiaalgebruik en de vormgeving, beide kenmerkend voor de jaren 1920-1930.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Weg- en waterbouwkundige werken	Brug(C)	Voetgangersbrug

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument
Datum van downloaden 29 juni 2024